

CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ DIVIZE (PLUKU)

V současné době dochází k určitému přehodnocování priorit v principech soudobého boje a operace i jejich všestranného zabezpečení.

K jakým změnám dochází v chemickém zabezpečení? Jak se promítnou do uskutečňování jeho jednotlivých opatření u operačního a taktického stupně? Odpovídá struktura chemického zabezpečení současným a perspektivním potřebám zabezpečení boje a operace? To jsou jen některé otázky, na něž bude nutné postupně nacházet odpověď. Ve svém článku chci přispět některými myšlenkami k výchozím teoretickým faktorům ovlivňujícím proces chemického zabezpečení se zaměřením na taktický stupeň velení.

Zásady chemického zabezpečení, jeho obsah a struktury obecně vycházejí z obranné doktríny naší armády a musí umožňovat naplnit cíl, který je před chemické zabezpečení postaven a zakotven v Bojovém řádu. V současných podmínkách je tento cíl členěn do čtyř dílčích cílů:

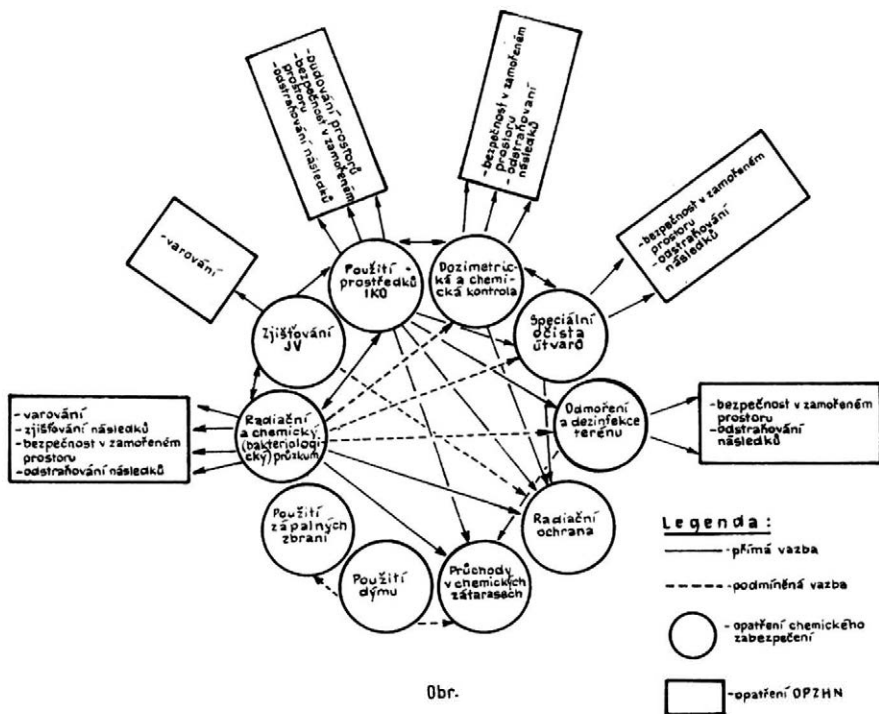
- vytvořit vojskům potřebné podmínky pro splnění úkolů za radioaktivního, chemického a bakteriologického zamoření,
- maskovat vojska a objekty dýmem a aerosoly,
- způsobit protivníkovi ztráty zápalnými zbraněmi,
- zabezpečit radiační ochranu vojsk.

Bojový řád a předpis Vševojsk-2-13 jako základní normativní dokumenty tyto cíle dále rozpracovávají a určují hlavní úkoly chemického zabezpečení podle druhů boje a činnosti. Tato specifikace je dovedena až do jednotlivých opatření chemického zabezpečení. Domnívám se, že toto rozdělení vzniklo jako určitý návod, nasměrování úsilí velitelů a štábů, nepovažují ho však za optimální, a to proto, že:

- uvedené hlavní úkoly nejsou zdůvodněny a v obou materiálech jsou stanoveny odlišně,
- charakter vedení boje u taktického stupně bude velmi proměnný a v rámci obranné operace (boje) bude zahrnovat všechny druhy činnosti,
- méně zkušený NCHS může být ve svém rozhodovacím procesu veden k určité šablonovitosti,
- každé opatření, rozsah a způsob organizace a realizace závisí na konkrétních podmínkách, potřebách a možnostech divize (pluku) v souladu s vytyčenými úkoly,

● významově upřednostňování jednoho opatření před druhým je velmi problematické; opatření se navzájem ovlivňují a doplňují, proto je chemické zabezpečení nutné chápat komplexně a ve funkčních vazbách na OPZHN.

Vzhledem k tomu, že zatím nejsou podklady pro potřebu zásadních změn v obsahu chemického zabezpečení jako celku, je možné v jeho současné struktuře (mezi jednotlivými opatřeními) stanovit nejdůležitější funkční vnitřní vazby a některé vnější k OPZHN (viz obr.).

Obr.

Je přitom nutné brát v úvahu skutečnost určitých kompetenčních a organizačních závislostí, které ještě nejsou zcela vyřešeny:

- součinnost chemického a ženijního vojska při zřizování průchodů v chemických zátarasech,
- vztah opatření radiační ochrany k činnosti v blízkosti jaderných energetických zařízení národního hospodářství,
- praktická realizace použití zápalných zbraní.

Složitost základních vazeb naznačuje relativnost pojmu hlavní ve smyslu jednotlivých opatření. Ze schématu například vyplývá větší závažnost použití prostředků individuální a kolektivní ochrany než zjišťování jaderných výbuchů (přitom toto opatření není v Bojovém řádu zdůrazněno vůbec a ve Vševojsk-2-13 pouze za útoku).

Obtížně se v těchto souvislostech orientují bezprostřední organizátoři opatření chemického zabezpečení – náčelníci chemické služby taktického stupně velení.

Ke stanovení priorit, a tím položení důrazu na některou oblast chemického zabezpečení, je rozhodující podrobné hodnocení reálné situace (analýza hlavních faktorů, která budou organizaci chemického zabezpečení v nadcházejícím období ovlivňovat). Ve zobecněné formě jde především o:

- Předpokládaný charakter činnosti protivníka a jeho možnosti v použití zbraní hromadného ničení.

- Zámysl velitele, místo a úlohu divize (pluku) v operační (bojové) sestavě.

- Konkrétní situaci divize (pluku).

- Charakter terénu, zástavby, průmyslových objektů a povětrnostních podmínek.

Se změnou doktrinárních názorů na vedení ozbrojeného zápasu, vývojem zbraňových systémů armád a způsobů jejich použití, bude nutné docházet k objektivním postupným přehodnocováním závažnosti některých opatření chemického zabezpečení. Již dnes je zřejmé, že se stále více dostává do popředí pozornosti **použití dýmu**, především pro své výrazné „vševojskové“ uplatnění za podmínek vedení boje s využitím ZHN i pouze konvenčními prostředky. Mohutným psychickým účinkem se vyznačuje použití zápalných zátarasů a fugasů v obranných systémech. Radiační průzkum nabývá na důležitosti nejen v souvislosti se zdůrazňováním nezbytnosti zachování jaderných potenciálů proklamovaném představiteli NATO, ale i s rozvojem jaderné energetiky a nárůstem počtů jaderných energetických zařízení na teritoriu.

Naproti tomu **rozsah speciální očisty vojsk a odmořování terénu** může být perspektivně potlačován v případě uzavření dohody o všeobecném zákazu chemických zbraní, nikoli však ihned a v plném rozsahu, spíše omezením u taktického stupně. **Trvale bude kladen důraz na použití prostředků individuální a kolektivní ochrany.**

Je tedy především na náčelníku chemické služby, jak situaci vyhodnotí. Ani uvedené rozčlenění faktorů do skupin však nemůže být definitivní. Faktory na sobě nejsou závislé a vzájemně se podmiňují. V článku je nelze všechny podrobně rozebrat, považují však za užitečné upozornit na některé zvláštnosti charakteristické pro stupeň divize (pluk).

Při rozboru charakteru předpokládané činnosti protivníka a jeho možnosti v použití zbraní hromadného ničení bývá často diskutováno o použití chemických zbraní. NCHS při hodnocení vychází z dostupných informací o protivníkovi a pro kvantitativní popis možností využívá ústředně zpracovanou metodiku, která je, podle mého názoru, svým pravděpodobnostním charakterem určena především pro operační stupeň velení. U taktického stupně je NCHS nucen vyvozovat z hodnocení situace velmi reálné závěry; jeví se tedy účelné využít z metodiky její první část, stanovit možný počet úderů jednotlivými prostředky napadení, a potom podle členění bojové sestavy, stupně ukrytí živé síly, terénu, povětrnostních podmínek konkretizovat obecné možnosti na skutečné cíle. U divize lze možný rozsah napadení členit do předpokládaných údobí po jednotlivých prvcích bojové sestavy. Přitom je nutné brát v úvahu několikanásobně vyšší možnosti letectva oproti pozemním prostředkům napadení i zásady použití chemických zbraní protivníkem.

Při stanovení možného radioaktivního zamoření je na základě informací průzkumu nutné analyzovat faktory 2 a 4, stanovit pravděpodobnost použití neutronových zbraní, úderů velmi malé i malé mohutnosti, rozsah zamoření, včetně epicenter vzdušných jaderných výbuchů i stupňů zamoření bojové techniky.

Způsob použití ZHN bude podstatně ovlivněn zámyslem velitele divize (pluku), ale zámysl velitele podstatně ovlivní i organizaci chemického zabezpečení. Obranná doktrína, obecný trend ke snižování počtů ozbrojených sil a výdajů na obranu se promítanou do snižování nebezpečí nenadálého napadení, včetně použití zbraní hromadného ničení. Může tedy dojít k výše uvedeným změnám významu jednotlivých opatření chemického zabezpečení. Zároveň však je NCHS stále více zapojován do aktivního působení, zejména při vytváření zápalných zátarasů a při použití dýmů i aerosolů v rámci budování obranného pásma (úseku) nebo při začleňování ohňometů do opěrných bodů čt a rot. V souvislosti s tím je na NCHS kladen požadavek zvládnout možnosti a kalkulace použití zápalných zbraní či dýmů v různých variantách boje i skutečné situace, a také zabezpečení součinnosti s příslušnými funkcionáři štábu při organizaci práce. Možnosti chemického vojska (u pluku) budou velmi omezené a obě uvedená opatření jsou náročná na materiál, osoby i čas.

Do hodnocení tohoto faktoru se promítanou i vazby na jednotlivá opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení, jimiž se na celkové efektivnosti bude chemické zabezpečení podílet.

Pod pojmem konkrétní situace divize (pluk) je nutné chápat zejména:

- bojeschopnost divize (pluku) a morálně psychický stav vojsk,
- vycvičenost vojsk, zejména chemických jednotek s důrazem na plnění úkolů chemického zabezpečení a ochrany proti zbraním hromadného ničení,
- dosavadní praktické zkušenosti štábů a vojsk v plnění opatření chemického zabezpečení i ochrany proti zbraním hromadného ničení,
- stupeň ochrany živé síly,
- možná opatření nadřazeného plnění ve prospěch divize (pluku), i v jeho prospěch,
- délku vedení boje, únavu, ztráty,
- celkovou úroveň chemického technického zabezpečení.

Pro organizaci chemického zabezpečení má podrobné posouzení uvedených bodů zásadní význam v tom, že budou determinovat obecně správná rozhodnutí v konkrétních podmínkách. I mezi nimi však existují přímé vztahy a NCHS k nim musí přistupovat komplexně.

Je zřejmé, že například při prvním zasazení do boje může být velmi dobrý zdravotní a fyzický stav vojsk, doplnění výzbrojí chemického vojska a prostředky ochrany může být stoprocentní. Na druhé straně je nezbytné předpokládat menší stmelenosť vojenských kolektivů, malé praktické zkušenosti, ale obecně i nižší vycvičenost, návyky a dovednosti, a to u vojáků, velitelů i štábů. V průběhu boje budou zkušenosti narůstat, avšak zároveň s únavou, ztrátami a problémy s chemickým technickým zabezpečením.

Zvláště podrobně se musí NCHS seznámit se stupněm ukrytí živé síly a možnostmi jeho dalšího zvyšování, protože ten, spolu s vycvičeností jednotek v realizaci opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení podstatným způsobem ovlivní možné důsledky použití zbraní hromadného ničení proti nim.

Vliv terénu, zástavby, průmyslových objektů, případně meteorologické situace se promítne už v zámyslu velitele. V rozhodovacím procesu NCHS má však zvláštní místo. Z hlediska bojové činnosti kladně nebo záporně ovlivňuje:

- rozsah a způsob použití zbraní hromadného ničení protivníkem,
- důsledky použití zbraní hromadného ničení na vojska,
- vlastní realizaci opatření chemického zabezpečení.

Vliv terénu a povětrnostních podmínek je tak závažný, že je nutné brát jej v úvahu při plnění všech opatření chemického zabezpečení. Přitom jde o vliv značně rozporný. Tam, kde do určité míry omezuje použití zbraní hromadného ničení protivníkem, zároveň zpravidla komplikuje i realizaci chemického zabezpečení. Vhodné maskovací vlastnosti terénu mohou být nepříznivě korigovány nebezpečnými prostory. Členitost terénu znesnadňuje přesuny, přístup k vodním zdrojům, ale poskytuje i ochranu.

Podrobněji je nutné se zabývat možným nebezpečím plynoucím z různých průmyslových objektů a skladů, stejně jako možností využití jiných objektů a zastavěných prostorů pro realizaci chemického zabezpečení (OPZHN). Vzhledem k možnostem našich vojenských výcvikových prostorů jsou zde praktické rezervy. Pro dynamiku plnění úkolů bude podstatný stav komunikací.

V ještě větší intenzitě než dosud bude nutné se zabývat **povětrnostní situací**. Zvláště bych chtěl zdůraznit závažnost a rozdílnost místních podmínek. Např. meteorologické podmínky na vodní překážce se budou lišit od podmínek ve výchozím prostoru. Tyto podmínky významně ovlivňují použití dýmů, především mohutnost (šířku, hustotu) a délku clony, její směr a stálost, nutný počet zadýmovacích prostředků, stanovišť a osob. U zápalných prostředků může být ovlivňována délka metání ohně, přesnost zásahů cíle, zapálení a hoření objektů.

Povětrnostní prvky v přízemní vrstvě atmosféry determinují šíření toxických látek při úniku z průmyslových objektů. Z nejběžnějších je nutné největší pozornost věnovat chlóru, amoniaku a kyanovodíku. U chlóru je nezbytné kalkulovat i s dlouhodobějším zamořením. Poslední zkušenosti ukazují, že velmi nebezpečné může být i šíření zplodin hoření při požárech skladů chemikálií, průmyslových hnojiv a podobně.

Rovněž šíření radioaktivních látek po zničení nebo havárii jaderného energetického zařízení je ovlivňováno dynamikou vývoje v přízemní vrstvě atmosféry a zdaleka nemusí probíhat v jednom směru.

Z uvedených skutečností je možné učinit závěr. Zásadní potřeba změn struktury chemického zabezpečení zatím není aktuální. Dochází k postupnému přehodnocování významu jednotlivých opatření, což se projeví zřejmě i na organizační struktuře vojsk a na jejich zabezpečení. U taktického stupně je vhodné přesně diferencovat úkoly i možnosti co do rozsahu, prostoru, času, osob a prostředků. Chemické zabezpečení taktického stupně představuje tak složitý komplex opatření, že jeho zvládnutí vyžaduje skutečně dobře připravené, zkušené odborníky, schopné tvůrčího přístupu k řešení problémů a samostatného rozhodování. Stanovení konkrétního obsahu chemického zabezpečení v dané situaci je náročný analyticko-syntetický proces a nelze jej řešit podle šablony.

